

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

Magyar nyelv és irodalom műveltségterületi tételsor

Tárgykód: PK TN1123100/ PK TL1123100/ PK R1000

Tanító alapképzési szak

Hatályos: 2022.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM MŰVELTSÉGTERÜLETI SZIGORLATI TÉTELEK 2022.

Tárgykód: PK TN1123100/ PK TL1123100/ PK R1000

1. Kisepikai műfajok. Mesék, mondák, eredettörténetek

A tartalom kifejtése:

- Népmese, mese, monda, rege, valamint a témakörhöz választott szövegek elemzéséhez kapcsolódó fogalmak, állandó szerkezeti elemek;
- Különböző korokban keletkezett, különböző műfajú szövegek tematikus rokonságának, problémafelvetéseinek összevetése.

Bemutatandó szerzők, művek a tételhez kapcsolódó szempontok alapján

Például:

- Grimm testvérek: A bölcs pásztorfiú;
- Benedek Elek: Az égig érő fa *vagy* Illyés Gyula: Tündérszép Ilona és Árgyélus;
- Lengyel Dénes: Beckó vára *vagy* Csörsz árka;
- Lengyel Dénes: László herceg megmenti az elrabolt magyar lányt *vagy* Lehel kürtje;
- Arany János: Rege a csodaszarvasról;
- Arany János: A walesi bárdok.

Javasolt szakirodalom:

- **Irodalom 5.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-MIRO5TA_teljes.pdf
(A bölcs pásztorfiú, Az égig érő fa, Arany János: Rege a csodaszarvasról)
- **Irodalom 6.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501020601_1_teljes.pdf
(Beckó vára, Arany János: A walesi bárdok)
- **Szövegértés – szövegalkotás 5.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/5-tanc3a1ri-4-mesc3a9k.pdf>
- **Szövegértés – szövegalkotás 11.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/11-tanc3a1r-7-petc591fi-arany-romantikus-szc3a9pprc3b3za.pdf>
- **Bárdos József:** A tündérmesék titkai.
<https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/a-tundermesek-titkaibol>
- **Bárdos József** (2017): Másik világok, másik világi lények a tündérmesékben. Pont, Budapest.
- **Duzmathné Tancz Tünde:** A népmese, mint neveléstörténeti forrás.
<http://mek.niif.hu/01800/01887/html/ezersz06.htm>
- **Illyés Gyula:** Tündérszép Ilona és Árgyélus. In. Hetvenhét magyar népmese.
http://users.atw.hu/gasztonlaci/mesek/Illyes_Mesek/INDEX.HTM
- **Juhász Róza** (2017): A magyarok Aranya. Lyukasóra: Irodalmi, művészeti, közművelődési folyóirat, 26. 4. sz., 81.
- **Kunkovács László** (2016): Sokunk turulmadara. Magyar Művészet: A Magyar Művészeti Akadémia folyóirata, 4. 2. sz., 81–86.

- **Lengyel Dénes** (1972): Lehel kürtje. In. Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 78-79.
- **Lengyel Dénes** (1972): László herceg megmenti az elrabolt magyar lányt. In. Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 129-132.
- **Raffai Judit** (2004): A magyar mesemondás hagyománya, Hagyományok Háza.

2. Prózai nagyepika; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk.

A tartalom kifejtése:

- Az epikai mű, szerkezete, ehhez kapcsolódó fogalmak kifejtése, szereplők rendszere;
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása;
- Fogalmak: regény, ifjúsági regény, időszerkezet, több szálon futó cselekmény, jellemábrázolás.

Javasolt szakirodalom:

- **Irodalom 5.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-MIRO5TA_teljes.pdf
- **Szövegértés–szövegalkotás 5.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/5-tanc3a1ri-3-pc3a1l-utcai-fic3bak.pdf>
- **Bárdos József, Galuska László Pál** (2013): Fejezetek a gyermekirodalomból. Budapest, Tankönyvkiadó.
- **Dobozi Eszter:** Kísérlet a vég elhalasztására - Irodalomolvasás és kreatív írás a magyarórán
http://epa.oszk.hu/00000/00011/00070/pdf/iskolakultura_EPA00011_2003_04_073-088.pdf
- **Galuska László Pál:** A Pál utcai fiúk értelmezésének kérdései a magyar gyermekirodalmi kutatásban, *Könyv és Nevelés*, X. évfolyam, [2008/3.](https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuid=125&action=article&id=923) szám.
<https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuid=125&action=article&id=923>
- **Hegedűs András:** Az esztétikai és pszichológiai szemlélet érvényesítése az irodalmi alkotások elemzésében szempontok a Pál utcai fiúk és az Egri csillagok feldolgozásához az V. és a VI. osztályban
http://acta.bibl.u-szeged.hu/26043/1/modszertani_008_005_296-300.pdf

3. Prózai nagyepika; Gárdonyi Géza: Egri csillagok.

A tartalom kifejtése:

- Az epikai mű, szerkezete, ehhez kapcsolódó fogalmak kifejtése, szereplők rendszere;
- A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása; visszatérő motívumok;
- Fogalmak: történelmi regény, időszerkezet, több szálon futó cselekmény, jellemábrázolás.

Javasolt szakirodalom:

- **Irodalom 6.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501020601_1_teljes.pdf
- **Szövegértés–szövegalkotás 6.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/6-tanc3a1r-4-egri-csillagok.pdf>
- **Dobozi Eszter:** Kísérlet a vég elhalasztására - Irodalomolvasás és kreatív írás a magyarórán, http://epa.oszk.hu/00000/00011/00070/pdf/iskolakultura_EPA00011_2003_04_073-088.pdf
- **Hegedűs András:** Az esztétikai és pszichológiai szemlélet érvényesítése az irodalmi alkotások elemzésében szempontok a Pál utcai fiúk és az Egri csillagok feldolgozásához az V. és a VI. osztályban
http://acta.bibl.u-szeged.hu/26043/1/modszertani_008_005_296-300.pdf
- **Hóvári János** (2014): Gárdonyi Géza és a történelmi hűség. *Magyar Tudomány*, 175. 7. sz., 832–839.
- **Keller Péter** (2019): Gárdonyi Géza legkedvesebb regénye. *Vigilia*, 84. 7. sz., 520–525.
- **Nemoda Judit** (2014): Javaslatok az Egri csillagok című regény feldolgozásához. *Irodalmi Magazin*, 2. 1. sz., 109–112.
- **Török Lajos** (2015): Az Egri csillagok az ifjúsági irodalomban. *Alföld*, 66. 6. sz., 89–102.

4. Az elbeszélő költemény.

Petőfi Sándor: János vitéz VAGY Arany János: Toldi elemző bemutatása

A tartalom kifejtése:

- Az elbeszélő költemény műfaji jellemzőinek felismerése; értelmezése, szerkezeti elemei;
- Az alkotások néhány stíluselemének megfigyelése;
- Fogalmak: verses epika, elbeszélő költemény;
- A művek erkölcsi kérdésfeltevésai.

Javasolt szakirodalom:

- **Irodalom 5.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-MIRO5TA_teljes.pdf
- **Irodalom 6.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501020601_1_teljes.pdf
- **Szövegértés–szövegalkotás 5.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/5-tanc3a1ri-5-jc3a1nos-vitc3a9z.pdf>
- **Szövegértés–szövegalkotás 6.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/6-tanc3a1r-3-toldi.pdf>
- **Dezső Kinga** (2017): Arany, a Toldi költője. Debreceni Szemle, 25. 4. sz., 401–411.
- **Gulyás Judit:** A János Vitéz morfológiai elemzése
<https://nti.abtk.hu/images/evkonyv/2005/GulyasJuditXXII-7.pdf>
- **Milbacher Róbert** (2013): A János vitéz mint hypertextus. (Adalékok Petőfi pályakezdésének értelmezéséhez). *Literatura*, 39. 4. sz., 361–371.
- **Nagy Sándor** (1914): A János vitéz és a Toldi. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 43–73, 171–195.
- **Szörényi László** (2017): A Toldi-dilógia. *Lyukasóra: Irodalmi, művészeti, közművelődési folyóirat*, 26. 4. sz., 68–72.
- **Trencsényi-Waldapfel Imre** (1966): A János vitéz. In: Trencsényi-Waldapfel Imre (1966): *Humanizmus és nemzeti irodalom*. Budapest, 197–230.

5. Család, otthon, nemzet témaköre az irodalomban

A tartalom kifejtése:

- A családi és baráti kapcsolatok sokfélesége, a nemzettudat megismerése irodalmi szövegek által;
- Fogalmak: hagyomány, nemzeti hagyomány, nemzeti kultúra, hazaszeretet, dal, életkép, idill, lírai én, táj- és útleírás;
- Az irodalom és más művészetek kapcsolata, szintézisreemtő lehetőségek, a műveltségelemek integrációjának megteremtése (ábrák, illusztrációk, képek);
- A tájhoz, környezethez fűződő érzéseket, gondolatokat kifejező szövegek megértése, összehasonlítása.

Bemutatandó szerzők, művek a tételhez kapcsolódó szempontok alapján

Például:

- Petőfi Sándor: Füstbement terv, Egy estém otthon, Magyar vagyok, A Tisza;
- Kányádi Sándor: Nagyanyó-kenyér;
- Arany János: Családi kör.

Javasolt szakirodalom:

- **Irodalom 5.** https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-MIR05TA_teljes.pdf
- **Szövegértés–szövegalkotás 5.** – Tanári útmutató
<https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/5-tanc3a1ri-1-otthon.pdf>
- **Balkovitzné Cynolter Magda** (1999): Versértelmezések – Kézikönyv tanítók és tanárok számára. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.
- **Bognár Tas** (2001): A magyar gyermekvers. NTK, Budapest.
- **Lénárt Tamás** (2019): A természeti kép hallgatása: Petőfi Sándor: A Tisza. *Alföld*, 70. 5. sz., 53–60.
- **Szathmári István** (2011): Hogyan elemezzünk verset? Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- **Téglás Tivadar** (2016): A magyar líra forradalmi. Kláris: Irodalmi-kulturális folyóirat, 25. 1. sz., 43–44. – Petőfi Sándor: Egy estém otthon című versének az elemzése és a mű helye a magyar líratörténetben
- **Vaderna Gábor** (szerk., 2018): „Egyszóval... a költészet” – Arany-verselemzések, Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum.

6. Hangtan. A magyar beszédhangok és tulajdonságaik

A tartalom kifejtése:

- A beszédszervek és működésük;
- A beszédhangok csoportosítása – magánhangzók és mássalhangzók;
- A hangok egymásra hatása a beszédben;
- A beszédhangok funkciója. A hangzás szerepe a költészetben;
- A szótag fogalma. Mondatfonetikai eszközök;
- Beszédtechnika, hangsúlyozás.

Javasolt szakirodalom:

- **Adamikné Jászó Anna** (2004): A magyar nyelv könyve. Trezor Kiadó, Budapest, 73–134.
- **Bóna Judit** (szerk.) (2016): Fonetikai olvasókönyv. ELTE Fonetikai Tanszék, Budapest.
<http://fonetikaitanszek.elte.hu/wp-content/uploads/2017/11/OlvasokonyvTeljes.pdf>
- **Kenesei István** (szerk.) (2012): A nyelv és a nyelvek. Hangok. Budapest, Akadémiai Kiadó, 87–106.

7. A magyar nyelv szófaji rendszere. Szóalaktani kérdések

A tartalom kifejtése:

- A nyelvi egységek szinteződése;
- Alaktani fogalmak – a toldalékok típusai: képző, jel, rag;
- A szófaji felosztás szempontjai;
- Szófaji rendszerünk: alapszófajok, viszonyszók, mondatszók.

Javasolt szakirodalom:

- **Keszler Borbála** (szerk., 2017): Magyar grammatika, Műszaki Könyvkiadó, Piliscsév.
- **Keszler Borbála – Lengyel Klára** (2019): Kis magyar grammatika. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- **Kugler Nóra** (2015): Gyakorlatok a magyar nyelvtan funkcionális szemléletű tanításához. ELTE, Budapest.
http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMT_12.pdf
- **Molnár Csikós László**: Miért van szükség a magyar nyelvtan tanítására?
http://www.vmtt.org.rs/mtn2012/198_207_Molnar_Csikos_A.pdf

8. A magyar helyesírás rendszere

A tartalom kifejtése:

- A magyar helyesírás jellemzői; a helyesírási szabályzat felépítése;
- Az 5–6. évfolyamon tárgyalt fontosabb témakörök: a hangjelölés; a tulajdonnevek; helyesírása, az elválasztás; számok, keltezés; központosítás.
- A helyesírást szabályozó dokumentumok.

Javasolt szakirodalom:

- AkH¹² = A magyar helyesírás szabályai (2015). 12. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- **Siptár Péter – Keszler Borbála – Tóth Etelka** (2016): Kis magyar helyesírás. Akadémiai Kiadó, Budapest.

9. A stilisztika elmélete és gyakorlata

A tartalom kifejtése:

- A stílus fogalma;
- Stílussteremtő és stílusmeghatározó tényezők;
- Versek stilisztikai elemzése;
- Szövegstilisztika;
- Stílusrétegek, stílustörténet (reneszánsz, barokk, rokokó, klasszicizmus, romantika, impresszionizmus, szimbolizmus);
- Stílusrétegek: (beszélt, beszélt és írott, írott) társalgási, tudományos-szakmai, előadói; a szónoki beszéd, a hivatalos stílus.

Bemutatandó szerzők, művek a tételhez kapcsolódó szempontok alapján

Például:

- Szabó Lőrinc: Hajnali rigók;
- Arany János: Mátyás anyja.

Javasolt szakirodalom:

- **Szathmári István** (2004): Stilisztikai lexikon. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- **Szikszaíné Nagy Irma** (1994): Stilisztika. Trezor, Budapest.
- **Szikszaíné Nagy Irma** (2011): Stíluselemzés, stílusértékelés, stílusművelés – Stilisztikai gyakorlókönyv. Dupress, Debrecen.
- **Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor** (szerk., 2012): A stílus szociokulturális tényezői. ELTE, Budapest.

10. A képszerűség elemei és stíluseszközei

A tartalom kifejtése:

- A képszerűség jelentősége, a szóképek feladata és fajtái;
- Képszerű beszéd (hasonlat);
- Hasonlóságon alapuló szóképek (metafora, megszemélyesítés, allegória);
- Alakzatok és retorika. A mondaton túlmutató stilisztikai jelenségek;
- Szépirodalmi példák alakzatokra (pl.: ismétlés, párhuzam, gondolatritmus, refrén stb.).

Bemutatandó szerzők, művek a tételhez kapcsolódó szempontok alapján

Például:

- Petőfi Sándor: Szülőföldemen;
- Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez.

Javasolt szakirodalom:

- **Adamikné Jászó Anna** (2019): Stilisztikai kisszótár. Szóképek, alakzatok és egyéb stíluseszközök szótára, Interkulturális Kutatások Kft., Budapest.
- **Szathmári István** (2013): Hogyan elemezzünk verset? Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- **Szathmári István** (2004): Stilisztikai lexikon. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- **Szikszaíné Nagy Irma** (2007): Magyar stilisztika. Osiris, Budapest.
https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/163196/t_dekdb_bibDEK00668982.pdf?sequence=3

11. Poétika. Poézis és esztétikum

A tartalom kifejtése:

- Műnemek és műfajok az irodalomban. Az irodalmi mű felépítése;
- Népköltészet és műköltészet;
- Vers és nyelv. Verstan. Versrendszerek;
- A magyar időmértékes és az ütemhangsúlyos verselés; szimultán verselés;
- Versforma és költői tartalom.

Bemutatandó szerzők, művek a tételhez kapcsolódó szempontok alapján

Például:

- Janus Pannonius: Pannónia dicsérete;
- Balassi Bálint: Egy katonaének.

Javasolt szakirodalom:

- **Bene Kálmán** (1998): Kalauz a versértelmezéshez. Mozaik, Szeged.
- **Kecskés András – Szilágyi Péter – Szuromi Lajos** (1984): Kis magyar verstan. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest.
- **Mózes Huba** (2000): Kötött formájú költemények antológiája. Balassi Kiadó, Budapest.
- **Szathmári István** (2013): Hogyan elemezzünk verset? Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- **Szepes Erika** (1996): A mai magyar vers. Intera-Tevan, Budapest – Békéscsaba.

12. Kreatív írás – szövegalkotás

A tartalom kifejtése:

- Szövegalkotás elemei, stilisztikai, retorikai, nyelvhelyességi szempontok alapján;
- Szövegalkotás szerkezeti elemei: leírás, külső, belső, statikus, dinamikus jellemzés; elbeszélés, tanulmány, hivatalos szövegek, esszé, kritika, beszéd szerkezeti elemei;
- Jól szerkesztettség ismérvei: szóhasználat, helyesírás, műfaji jellemzők.

Javasolt szakirodalom:

- **Gyurgyák János** (1996): Szerzők és szerkesztők kézikönyve. Budapest, Osiris Kiadó.
- **Kárpáti Eszter** (2006): A szöveg fogalma. Typotex Kiadó, Budapest.
- **Michail Kuziak – Slawomir Rzepczynski** (2004): Tanuljunk meg írni! Magyar Könyvklub, Budapest.
- **Samu Ágnes** (2012): Kreatív írás. Az ötlettől a kész írásműig – a fogalmazás tanítása másképp. Holnap, Budapest.
- **Szikszainé Nagy Irma**: Szövegalkotás In. Uő. (1999): Leíró magyar szövegtan, Osiris, Budapest, 367–388.

13. Drámapedagógia

A tartalom kifejtése:

- A drámapedagógia elmélete és gyakorlata. Műelemzés és dramaturgia;
- A drámapedagógia szerepe az anyanyelvi nevelésben;
- Drámajáték-gyakorlatok szerepe a személyiség fejlesztésében, a csoportdinamika kialakításában;
- Dramatikus elemek a nevelésben-oktatásban. Képességfejlesztő gyakorlatok, helyzetgyakorlatok.

Javasolt szakirodalom:

- **Csájiné Knézics Anikó – Szilvásiné Turzó Ágnes** (2008): Drámapedagógiai gyakorlatok az anyanyelvi órákon, <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=55>
- **Gabnai Katalin** (1999): Drámajátékok. Helikon Kiadó, Budapest.
- **Kaposi László** (szerk., 1997.) A dráma tanítása segédlet az 5–6. évfolyamon tanítók számára. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Szada.
- **Bagdy Emőke – Telkes József** (1995): Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- **Lannert Keresztély István** (2020): Bevezetés a drámapedagógiába – Elmélet és gyakorlat. L'Harmattan, Budapest.
- **Lipták Ildikó** (szerk., 2008.) Tanítási dráma – Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. Educatio, Budapest.
http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf